

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ОСТРОГРАДСЬКОГО
ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ЗАПОВІДНИК
«ПОЛЕ ПОЛТАВСЬКОЇ БИТВИ»
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи,

**МАТЕРІАЛИ
У ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,**

**присвяченої
90-річчю Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
та
30-річчю створення кафедри українознавства, культури та
документознавства**

25 листопада 2020 року

м. Полтава

СИСТЕМА РОБОТИ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ЩОДО ПІДТРИМКИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СТУДЕНТІВ

Фундаментальною основою сучасного закладу вищої освіти є її бібліотека [1, с. 171], найважливіші завдання якої – забезпечення студентів вільним і необмеженим доступом до інформації у різних її формах (що вкрай важливо для організації навчально-виховної та науково-дослідної роботи майбутніх фахівців, у тому числі з документознавства та інформаційної діяльності), а також розповсюдження правил академічної доброчесності (сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження науково-творчої діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових чи творчих досягнень) та організація і проведення кампаній щодо попередження проявів недобросовісних запозичень.

Академічна доброчесність означає, що в процесі навчання чи досліджень студент керується передусім принципами чесності, чесною праці та навчання, поважає здобутки науковців, викладачів, інших студентів та усвідомлює культуру поведінки в академічному середовищі. Варто зазначити, що студент зазвичай не отримує чітких порад щодо того, якими саме принципами він має керуватися під час написання науково-дослідної роботи чи інших самостійних завдань. Тому проблема плагіату, яка тривалий час не вважалася проблемою і не обговорювалася відкрито, набула значних масштабів, що призвело до розмивання меж і невизначеності стосовно того, що є нормою, а що – порушенням академічної доброчесності [2, с.7].

Слово *plagium* (букв. викрадення) у римському праві означало злочинний продаж вільної людини у рабство, за що злочинець (*plagiaries*) ніс суворе покарання. У Законі України «Про вищу освіту» (п.6, ст.69) слово «плагіат» визначається як оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та / або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання [3]. Різновидами плагіату є: згадування джерела без посилань, списування письмових робіт інших студентів, копіювання чужої наукової роботи та привласнення результатів праці, поєднання власного та запозиченого тексту без цитування джерел, неадекватне перефразування, мозаїчний плагіат (компіляція декількох джерел та перефразування окремих слів, що унеможливує розуміння, де закінчується одне джерело, де починається інше, де коментар автора), дослівний плагіат, відсутність посилань на прямі цитати.

Для майбутніх фахівців плагіат становить суттєву загрозу з огляду на те, що він уповільнює і навіть гальмує розвиток креативного мислення, й творчих здібностей молодого людини, спотворює реальну картину знань, унеможливує формування комунікативної компетентності (вільно висловлювати власні думки, відстоювати свою позицію, переконувати опонента, схиляючи його на свій бік, чітко відповідати на поставлені запитання, орієнтуватися в ситуації тощо), ускладнює процес оцінювання результатів викладачем, призводить до виникнення недобросовісної конкуренції у студентському середовищі.

Крім плагіату, до академічної недоброчесності Н. Якуніна, Н. Чинюк, А. Руденко відносять: фабрикацію (фальсифікацію результатів досліджень, посилань у власних публікаціях, будь-яких інших даних, у тому числі статистичних, що стосуються освітнього процесу та наукових досліджень); обман (надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої, наукової чи творчої діяльності); хабарництво (надання чи отримання учасником

освітнього процесу або пропозиція щодо надання чи отримання коштів, майна чи послуг матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної вигоди) [4, с.5].

Сьогодні бібліотеки закладів вищої освіти мають зосереджувати свою роботу зокрема на популяризації ідей академічної доброчесності, яка може виявлятися в підготовці й проведенні різноманітних заходів, таких як: *лекції з інформаційної культури* (наприклад: «Суть і фундаментальні цінності академічної доброчесності», «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету», «Відкритий доступ як засіб сприяння академічній доброчесності» та ін.), *практичні заняття* (наприклад: «Академічна доброчесність проти корупції: відповідальність студента, викладача, адміністрації навчального закладу, громадськості», «Методика навчання користувачів бібліотеки основам академічної доброчесності», «Текстові запозичення, оформлення цитувань і посилань в наукових роботах» та ін.), *круглі столи* (наприклад: «Бібліотека та наукові комунікації», «Концепція академічної доброчесності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення»), *методичні семінари* (наприклад: «Формування академічної доброчесності та механізмів запобігання й протидії плагіату в наукових роботах студентів», «Механізми розроблення та запровадження Кодексів честі: кроки до зміни академічної культури в університетах»), *тренінги* («Впровадження академічної доброчесності в Україні», «Формування інформаційної культури студентів» тощо), *виставки-презентації* відповідної літератури, *просвітницько-виховні заходи* (наприклад: «Як не загубитися в сучасному науковому світі», «Національні та міжнародні бібліографічні бази даних: особливості пошуку релевантної інформації», «Самоархівування як запорука наукової репутації дослідника» та ін.), *проведення анкетувань тестувань, опитувань* щодо проблем доброчесності в освітньому процесі закладу вищої освіти («Ставлення студентів до плагіату і шляхи запобігання»), *індивідуальні й групові*

консультації щодо ефективного інформаційного пошуку надійних, достовірних джерел інформації про результати наукової (навчальної, творчої) діяльності, правил наукового цитування, використання міжнародних стилів бібліографічних посилань і перевірки наукових текстів на плагіат; *діалогові форми роботи* щодо роз'яснення необхідності дотримання норм законодавства про авторське право; *розроблення* спільних заходів з кафедрами, *організація роботи з академічними групами* студентів та групами студентів за інтересами, *розроблення* методичної бази для підвищення правової та інформаційної грамотності, боротьба з академічним плагіатом, списуванням, хабарництвом тощо.

Отже, дотримання академічної доброчесності, формування у студентів культури чесного навчання є важливою умовою підготовки майбутніх фахівців, адже безпосередньо впливають на рівень і якість професійних знань та, що також є важливим показником професіоналізму, на розвиток професійно-комунікативної компетентності, зокрема умінь критично мислити, аналітично сприймати інформацію, логічно викладати й адекватно відстоювати власну думку, ефективно вести переговори, розв'язувати складні комунікативні проблеми в нестандартних ситуаціях, справедливо вирішувати конфлікти, толерантно взаємодіяти з представниками різних культур тощо.

Джерела та література

1. Курило Н. Сучасна бібліотека освітнього закладу очима студентів // Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (23 листопада 2016 р.). Полтава : ПолтНТУ, 2016. 171–175.
2. Довідник з академічної доброчесності для школярів / за заг. ред. О. Гужви. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 64 с.

3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556 – VII // Офіційний вісник України. 2014. № 63. С. 7–90.

4. Основи формування культури академічної доброчесності в бібліотеці : інформаційний огляд / авт.-уклад. : Н.В.Якуніна, А. А.Чинюк, Я.В.Руденко. Київ : УБА, 2016. 41 с.

Марйам Фаражалла

Наук. керівник – к. філол. н., доц. Чередник Л.А.

м. Полтава

ЦИФРОВА БІБЛІОТЕКА ЯК СПОСІБ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Однією з найголовніших функцій бібліотеки є забезпечення вільного доступу до інформації. У сучасному світі цю ж функцію почала виконувати Всесвітня мережа Інтернет. Суспільство все частіше надає перевагу не книгам, а комп'ютерним технологіям. В еру комп'ютеризації, користувачам набагато легше відвідати сайт та віднайти там потрібну інформацію, аніж йти безпосередньо до читальні. Щоб не втрачати своїх читачів, бібліотеки підключаються до мережі Інтернет і перетворюються у цифрові.

Цифрова бібліотека – це колекція документів та файлів в організованому електронному вигляді, доступна в Інтернеті [9]. Електронні бібліотеки відрізняються від традиційних тим, що використовують електронний формат видань та забезпечують доступ до віддаленого ресурсу за допомогою телекомунікаційних технологій. Це сховища електронних документів, оснащені необхідними механізмами для доступу і роботи з ними. У такій бібліотеці користувач має доступ до електронних журналів, книг, статей, зображень,